

Tinea Hungarica

Microlepidoptera kutatások Magyarországon / Microlepidoptera researches in Hungary

A Microlepidoptera.hu különkiadása / ISSN 2062-6738 / Supplement of the Microlepidoptera.hu

Szerkesztő / Editor:

FAZEKAS Imre, e-mail: fazekas@microlepidoptera.hu

Társzerkesztők / Co-editors:

BUSCHMANN Ferenc, e-mail: busman.ferenc@gmail.com; PASTORÁLIS Gábor, e-mail: pastoralis@gmail.com

© Pannon Intézet / Pannon Institute, Hungary

<http://www.tinea-hungarica.gportal.hu> & <http://www.microlepidoptera.hu>

Tinea Hungarica | 2016 (1) 1: 1–3.

2016.05.30.

A *Phthorimaea operculella* Zeller, 1873 megjelenése Magyarországon

Phthorimaea operculella Zeller, 1873 in Hungary

(Lepidoptera: Gelechiidae)

Fazekas Imre

Abstract: The author announces the presence of *Phthorimaea operculella* Zeller, 1873 in South Hungary (Komló), the first record of the taxa in Hungary. The male genitalia and distribution map are illustrated and with photo of the adult.

Keywords: Lepidoptera, Gelechiidae, *Phthorimaea operculella*, faunistics, new records, distribution, biology, Hungary.

Author's address: FAZEKAS Imre | Pannon Intézet / Pannon Institute | 7625 Pécs | Magaslati út 24. | Hungary

Bevezetés – Introduction

Magyarországon már az 1920-as évek óta többször figyelmzették a növényvédelmi szakemberek arra, hogy a burgonya-sarlósmoly (*Phthorimaea operculella*) megjelenhet az országban. Bár néhány esetben tapasztaltak gyanús példányokat, de egyszer sem sikerült hitelesen érdemlően ez idáig a fajt kimutatni Magyarországról. Vizsgálatok 2015 őszén gyorsultak fel, amikor a magyar határtól néhány kilométerre délre, a horvátországi Laskó település egyik gazdálkodójának több tonna tárolt burgonyáját tette tönkre a kártevő moly (Horváth Dávid pers. comm. in e-mail). Már korábban, az előbbi hírtől függetlenül a pécsi, a komlói piacokról illetve különféle bevásárló központokból származó burgonyákat vizsgáltam át, s e közben a komlói vásárcsarnokból származó burgonyákban kártételre utaló nyomokra bukkantam, sőt több bábót is találtam. Laboratóriumi körülmények között az imágók hamarosan kikeltek, s a genitalia vizsgálatok egyértelműen igazolták a *Phthorimaea operculella* első magyarországi példányainak megjelenését. A következőkben röviden áttekintem a faj eredetét, európai megjelenését, földrajzi elterjedését, biológiáját, s képeken mutatom be az imágó habitusát, valamint a genitalia struktúráját.

Phthorimaea operculella (Zeller, 1873)

Gelechia operculella Zeller, 1873. Verhandl. zool.-bot. Ges. Wien. 23: 262, t. 3 fig. 17.

Első magyarországi észlelése – First record in Hungary: 4♂, Komló, Hasmány-tető, 2015.12.15., leg. et gen. prep. Fazekas I., No. 3440.

Megjegyzés: a városi piacon vásárolt burgonyában bálalakban megtalálva, majd szobahőmérsékleten az imágó kikeltetve.

Diagnózis – Diagnosis: Az elülső szárnyak fesztávolsága 12–17 mm. A labial palpus krémszínű, a tönél és középen sötét gyűrűvel, az apex sötét. A homlok szintén krémszínű. A csáp gyűrűs mintázatú. Az elülső szárny erősen nyújtott, alapszíne barnás, szürkés, elszórtan apró fekete foltokkal. Morfológiailag igen változékony faj, ezért a szárnymintázat alapján nehezen különíthető el a hasonló fajoktól. Egyértelmű eredményt csak a genitalia vizsgálat adhat.

A hím genitaliában a valva hosszú, apikálisan L-alakban az uncus irányába behajlik. Az aedeagus vékony, enyhén hajlott egy hosszú cornutusszal. A 8. sternit nyújtott, köröm formájú, bazális szegélye homorúan ívelt. A

nőstény genitáliában a 8. sternit markánsan sklerotizált, subostiális rész kiszélesedő, a ductus bursae befűződik, a corpus bursae formája nyújtott körteszerű, két signummal (vö. Huemer & Karsholt 2010, p. 509. 124. ábra; Povolny 2002, Tafel 78, 827. ábra).

Bionómia – Biology: A karantén kártevőként nyilvántartott faj a burgonya egyik legjelentősebb kártevője. Az imágók a tojásokat rendszerint a levélzetben rakják le, s a levélben valamint szárban aknáznak. A raktárakban tárolt gumókra lerakott tojásokról kikelő hernyók rákcsálékkal és ürülékkel teli járatokat rágnak, s ezzel fogyasztásra alkalmatlanná teszik a burgonyát. A fejlődésüket befejező hernyók a járatokban, csatornáknak finom szövédékből bábkamrát készítenek és ott bábozódnak be. Povolny (2002) szerint az európai mediterrán tájakon évente akár 6 nemzedéke is kialakulhat.

Megjegyzés – Remarks: Közép-Európában főleg raktári kártevőként jelent veszélyt. Amennyiben a raktárakban burgonyát 8–10 °C alatt tárolják, úgy az imágók nem tudnak kifejlődni (Reichart 1970).

A Neotropikus régióból származó faj, a Föld összes olyan burgonya termesztő területén jelen van, ahol enyhe vagy meleg az éghajlat. A *Solanum* fajokon kívül kimutatták hernyóját *Nicotiana*-, *Datura*-, *Physalis*- és *Hyocymus*-féléken is.

A kártevő első példányait a Palearktikumban az I. világháborút követően észlelték a mediterrán tájakon. Az 1970-es években a Szovjetunióban is rábukkantak, s folyamatosan jöttek a jelzések Romániából, Szerbiából és Horvátország déli tájairól. 2000-ben Ausztriából (Huemer & Mayr 2000) majd 2005-ben Svájcban is kimutatták (Sauter & Whitebread 2005).

1. ábra—Fig. 1. *Phthorimaea operculella* imágó /adult ♂, Hungary, Komló, Hasmány-tető, 2015.12.15., leg. Fazekas I.

2. ábra—Fig. 2. *Phthorimaea operculella* ♂ genitála /genitalia ♂, Hungary, Komló, Hasmány-tető, 2015.12.15., leg. et gen. prep. Fazekas I. No. 3440.

4. ábra—Fig. 4. A *Phthorimaea operculella*: az első lelőhely Magyarországon Localities map in Hungary and Croatia (2015)

3. ábra—Fig. 3. *Phthorimaea operculella* báb / pupa, Hungary, Komló, Hasmány-tető, 2015 (Fotó: Horváth D.)

Irodalom – Literatura

- Huemer P. & Mayr T. (2000): Bemerkenswerte Erstnachweise von Schmetterlingen (Lepidoptera) für Voralberg. – Voralberger Naturschau 8: 113–128.
- Huemer P. & Karsholt O. (2010): Gelechiidae II. (Gelechiinae: Gnorimoschemini). In Huemer P., Karsholt O. & Nuss M.: Microlepidoptera of Europe 6: 1–586. Apollo Books, Stenstrup.
- Povolný D. (2002): Iconographia tribus Gnorimoschemini (Lepidoptera, Gelechiidae). Regionis Palaearticae. – František Slamka, Bratislava, 110 p. 16 + 87 pls.
- Reichart G. (1970): A burgonyamoly. (in: Növényvédelmi karantén kézikönyv. Szerk.: Sebestyén M., Váradi M.) MÉM Növényvédelmi Szolgálat kiadványa., Budapest, pp.195–200.
- Sauter W. & Whitebread S. (2005): Die Schmetterlinge der Schweiz (Lepidoptera). 9. Nachtrag. – Mitteilungen der Schweizerischen Entomologischen Gesellschaft 78: 59–115.

Hírek, információk, tudósítások
News, information and reports

Tinea Hungarica

Magyar Microlepidoptera honlap
Website of the Hungarian Microlepidoptera

www.tinea-hungarica.gportal.hu